

Irena Kucharska

Posiedzenie Rady Naukowej IBL PAN, 24-25 X 1955

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce
literatury polskiej 47/1, 303-313

1956

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

IV. K R O N I K A

POSIEDZENIE RADY NAUKOWEJ IBL PAN

24—25 X 1955

Pierwszy dzień posiedzenia Rady Naukowej IBL poświęcony był przeprowadzeniu publicznej obrony pracy doktorskiej prof. dra Jana Kotta (*S. Trembecki, Pisma wszystkie*. Wydanie krytyczne. Warszawa 1953) oraz prof. dra Wacława Kubackiego (*Żeglarz i pielgrzym*. Warszawa 1954). Rada Naukowa IBL w tajnym głosowaniu jednomyślnie wypowiedziała się za przyznaniem zarówno prof. drowi Janowi Kottowi, jak prof. drowi Wacławowi Kubackiemu stopnia naukowego doktora nauk. Opinia Rady Naukowej została przekazana do zaakceptowania Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej.

Drugi dzień posiedzenia Rady Naukowej przewidywał przede wszystkim dyskusję nad przedstawionym przez Dyрекcję IBL projektem wytycznych w zakresie historii i teorii literatury, odnoszących się do planu badań szczególnie ważnych dla kultury i gospodarki narodowej na lata 1956—1960.

Projekt wytycznych Dyрекcja IBL przygotowała na zlecenie Polskiej Akademii Nauk. Przy jego opracowywaniu kierownictwo Instytutu zamierzało ująć w określonej i jednolitej formie najważniejsze do podjęcia w ciągu najbliższego pięciolecia problemy badawcze w dziedzinie nauki o literaturze. Trudności w zrealizowaniu tego zamierzenia były dosyć znaczne. Istniała możliwość przeanalizowania wytycznych opracowanych dla ubiegłego trzylecia. Doświadczenie wykazało, że zawierały one wiele błędów, największą zaś ich wadą była zbyt ogólnikowość, a jednocześnie — zbyt hojne szafowanie postulatami, których realizacja z góry mogła być podana w wątpliwość. Na przykład wytyczne kierunkowe przewidywały opracowanie problemów dotyczących związków literatury polskiej z postępową literaturą świata, szczególnie w w. XIX — z rewolucyjną literaturą rosyjską, zajęcie się tymi zagadnieniami traktując jako istotną część pracy nad syntezą dziejów literatury polskiej. To niezmiernie słuszne założenie — brak podjęcia tego rodzaju problematyki odczuwamy bowiem dotkliwie i obecnie — nie miało szans realizacji. Trzyletnia praca wstępna nad przygotowaniem syntezy historii literatury polskiej fakt ten potwierdziła, nie powstały bowiem w tym okresie żadne studia komparatystyczne tego typu.

Podobne przykłady można wskazać w obrębie problemów szczegółowych. Na przykład w zakresie literatury staropolskiej postulowano badania nad piśmiennictwem reformacyjnym, z uwzględnieniem obok plebejskiego nurtu ariańskiego także postępowych tendencji ruchu husyckiego; w zakresie literatury Oświecenia projektowano studia nad ideowo-artystycznym charakterem poetyki polskiego klasycyzmu; w zakresie literatury romantyzmu — badania nad czasopiśmiennictwem, publicystyką, krytyką itp.

Postawienie tych wszystkich postulatów teoretycznie było niewątpliwie słuszne, ale ich nagromadzenie prowadziło do przeobrażenia wytycznych do planu badań szczególnie ważnych na okres lat trzech — w program badań w dziedzinie naszej dyscypliny na czas nie dający się bliżej określić. Podobnie przedstawiały się również propozycje w stosunku do badań nad twórczością określonych pisarzy. Lista ich zawarta w wytycznych obejmowała niemal wszystkie nazwiska wybitniejszych twórców literatury polskiej.

Drugą wadą wytycznych dla ubiegłych trzech lat, która ujawniła się po dokładnej analizie, była ich zbytnia ogólnikowość. Niektóre problemy interpretacyjne sformułowane zostały w ten sposób, że zawierały właściwie szereg zagadnień bardziej szczegółowych. Na przykład powtarzające się dla wszystkich kierunków ideowych i artystycznych literatury polskiej określenie: „charakter ideowo-artystyczny” — dla romantyzmu polskiego czy realizmu krytycznego było uogólnieniem zbyt daleko posuniętym i wymagającym rozbicia na bardziej uchwytnie i realniejsze do podjęcia problemy.

Tak więc pierwszy etap prac nad wytycznymi na pięć najbliższych lat obejmował analizę wykonania poprzednich wytycznych, która pozwoliła na postawienie pewnych wniosków pozytywnych na podstawie błędów stwierdzonych w „starych” założeniach. „Nowe” wytyczne powinny zatem przede wszystkim uniknąć nieprecyzyjnych sformułowań i zbyt szeroko zakrojonych projektów — tak, aby nie stały się pustym zaleceniem bez pokrycia i nie postulowały haseł niemożliwych do zrealizowania.

Projekt wytycznych na lata 1956—1960 został oparty głównie na perspektywnym planie naukowo-badawczym IBL. W założeniu projekt ten miał stanowić coś pośredniego pomiędzy wykonywanym obecnie, a nawet perspektywnym planem badań w dziedzinie historii i teorii literatury i programem tych badań. To wypośrodkowanie wyniknęło stąd, że plan pięcioletni IBL nie uwzględnia pewnych badań niezbędnych, których wytyczne pominąć nie mogą, a których realizacja w ramach organizacyjnych Instytutu nie jest możliwa. W rezultacie projekt wytycznych na najbliższe pięcioletnie stanowi uogólnienie planu perspektywnego IBL, z pewnymi uzupełnieniami i z pominięciem szczegółowych tematów.

Projekt ten różni się znacznie od poprzednich wytycznych. Przede wszystkim zostały tu w wytycznych kierunkowych wyodrębnione i wysunięte na czoło prace związane z powstaniem podręcznika uniwersyteckiego, a poza tym położono większy niż dotychczas nacisk na problematykę teoretyczno-literacką. Obok tych naczelných zadań przewidziano kontynuację długofalowych prac materiałowo-dokumentacyjnych oraz prowadzenie prac edytor-skich w zakresie klasyki narodowej, czego poprzednie wytyczne nie uwzględniały.

Wytyczne szczegółowe przedstawionego projektu także w dużym stopniu różnią się od poprzednich. Projektodawcy dążyli do tego, aby — w myśl omówionych powyżej założeń — jak najbardziej uściślić problemy przy jednoczesnym dostatecznie szerokim ich ujęciu i dostosować stawiane postulaty do realnych możliwości wykonania. Tak więc np. przy projektowaniu studiów o twórczości wybitnych pisarzy polskich niektóre nazwiska zostały świadomie pominięte w wypadku, gdy dziś już można przewidzieć, że — przy stałym braku polonistycznych sił naukowych — w ciągu najbliższych

pięciu lat nie znajdzie się autora dla odpowiedzialnej pracy naukowej o danym twórcy.

Na przykład w zakresie badań nad Oświeceniem przewidziano tylko rozbudowane studia o Ignacym Krasickim, bowiem sytuacja Działu Oświecenia IBL daje gwarancję, że zostaną one przeprowadzone; dla romantyzmu projekt wytycznych postuluje badania nad twórczością i wkładem ideowo-artystycznym do tradycji narodowej Mickiewicza, Fredry, Słowackiego, Krasińskiego i Norwida. Takie bowiem prace są już podjęte — z wyjątkiem badań nad Norwidem, których przeprowadzenie jest jednak konieczne w świetle zadań związanych z przygotowaniem syntezy literatury polskiej tego okresu.

Przykładów świadczących o dążeniu do opracowania wytycznych w formie realnych — a jednocześnie koniecznych do rozwoju dyscypliny — wskazuje, które mają stanowić pomoc przy utrzymaniu właściwego kierunku badań, można przytoczyć jeszcze znacznie więcej. Na przykład formułując w zakresie literatury staropolskiej punkt dotyczący głównych problemów i gatunków literatury staropolskiej, wymieniono spośród nich zaledwie cztery, pozostałe bowiem nie mają szans, aby można je było w najbliższym pięcioleciu opracować.

Drugą sprawą zasadniczo różniącą projekt „nowych“ wytycznych od poprzednich jest wyodrębnienie prac materiałowo-dokumentacyjnych, bibliograficznych, leksykograficznych, edytorskich oraz badań nad czasopiśmiennictwem, dla których określono odpowiednie zadania.

Prace te przewidziano w dotychczasowych wytycznych, ale nie w tym wymiarze, w jakim rozwinęły się w ciągu trzech lat ubiegłych. W „starych“ wytycznych — zadania tego typu, o których tu mowa, zostały wymienione w podpunktach przy problemach interpretacyjnych sformułowanych dla każdej epoki. Ujęcie takie nie było słuszne, ponieważ prace materiałowo-dokumentacyjne są dostatecznie ważne, dostatecznie rozbudowane i należy w stosunku do nich postawić postulaty osobno. Dlatego też w nowym projekcie propozycje poszukiwań tego rodzaju stanowią odrębną pozycję, postawioną na równi z problemami interpretacyjnymi.

Dyskusję nad projektem wytycznych w zakresie historii i teorii literatury na najbliższe pięciolecie zagał prof. Kazimierz Wyka, omawiając cel opracowania projektu wytycznych, sposób jego powstania oraz wskazując różnice zachodzące między dotychczasowymi wytycznymi a projektem nowych.

Prof. Wyka wyjaśnił także, że wytyczne do planu badań nad literaturą dwudziestolecia międzywojennego i literaturą współczesną nie zostały zaprojektowane, wymagają one bowiem jeszcze zasadniczej dyskusji, która powinna się rozwinąć na podstawie uwag o postulatach stawianych dla poprzednich okresów literatury polskiej.

Na wstępie omówiono zostało zagadnienie, na które zwrócił uwagę w swojej wypowiedzi prof. Kazimierz Budzyk. Formułując wytyczne w gronie przedstawicieli IBL, nie wzięto pod uwagę planów katedr uniwersyteckich. Powstały w ten sposób poważne luki, które dotyczą wszystkich okresów literatury polskiej. Fragmentaryczność tę można usunąć tylko poprzez uzupełnienie materiałami uzyskanymi od kierowników katedr polonistycznych.

Rada Naukowa postanowiła dyskutować wyłącznie przedstawiony projekt, nie uzupełniając go własnymi wiadomościami o stanie prac katedr uniwer-

syteckich, jedynie bowiem konferencja wszystkich kierowników katedr przy udziale przedstawicieli IBL, zorganizowana przez Ministerstwo Szkolnictwa Wyższego, może doprowadzić do koniecznych i kompletnych uzupełnień, które przyczynią się do ostatecznego zredagowania wytycznych w zakresie polonistyki, ostatecznego w tym sensie, że dopełnione zostaną zadaniami i badaniami, których wykonanie przypadnie katedrom polonistycznym. Rzeczą zaś przedwczesną byłoby podejmowanie decyzji na ten temat tylko w gronie Rady Naukowej IBL.

Dalsze obrady przyniosły przede wszystkim szereg uzupełnień i propozycji rozszerzenia wytyczonego kręgu badań. Jedną z najbardziej dyskusyjnych spraw był wysunięty przez prof. Kotta oraz prof. Kubackiego postulat wprowadzenia do wytycznych — zagadnienia związków literatury polskiej z literaturą Zachodu. Prof. Kott sugerował, że problematykę tego typu należy przewidzieć przede wszystkim w badaniach nad polskim Oświeceniem, ponieważ prace na ten temat są już zapoczątkowane i nadal mogą się rozwijać.

Prof. Budzyk zaproponował włączenie się IBL do planu prac uniwersyteckich katedr neofilologii i filologii klasycznej i wysunięcie konkretnych dezyderatów opracowania określonych tematów, które są niezbędne dla przygotowania podręcznika historii literatury polskiej. W zakresie literatury staropolskiej istotnym zagadnieniem jest sprawa literatury przekładowej. Prof. Budzyk podkreślił równocześnie, że przy takim postawieniu sprawy należy w pełni respektować odrębność polonistyczną, a tematy powinny być typowane w oparciu o prace prowadzone przez IBL oraz przez uniwersyteckie katedry polonistyczne. Poloniści, podejmując się pewnych prac z zakresu neofilologii, muszą zachować dużą ostrożność, aby nie rozbudowywać zanadto kręgu badań, może to bowiem grozić załamaniem się własnego planu naukowego. Rola ich tedy powinna raczej ograniczyć się do inicjatywy i do dbałości o to, aby neofilologowie zaniechali zajmowania się sprawami „luksusowymi“, a w większym stopniu podejmowali problemy przyczyniające się do rozwoju filologii polskiej.

Prof. Kott wyraził zdanie, że utopią jest liczenie na realizację takich postulatów przez neofilologię — dyscyplinę dużo słabiej zorganizowaną niż polonistykę, która opracowania wysuwanych tu tematów może się podjąć także dopiero za wiele lat.

Zachodzi obawa, że neofilologowie nie są w stanie opracować problematyki komparatystycznej ze względu na zbyt słabą, wśród większości z nich, znajomość literatury polskiej. Jest więc rzeczą niewątpliwą, że poloniści muszą tu wyjść z pełną inicjatywą i wyznaczyć tematy do opracowania.

Prof. Wyka stwierdził, że doświadczenie prof. Kotta oparte na współpracy z neofilologami powinno być wskazówką dla podjęcia decyzji, w jakim stopniu należy przewidzieć w wytycznych problematykę komparatystyczną. Konieczność współdziałania neofilologii w naszych pracach rysuje się dostatecznie wyraźnie, aby sprawę tę można było w wytycznych pominąć. Sytuacja jednak panująca na terenie tej dyscypliny sprawia, iż jedynie możliwym wyjściem dla uwzględnienia słusznych postulatów — wysuniętych w dotychczasowych rozważaniach — jest zaplanowanie przez polonistów dla neofilologów problemów do rozwiązania. W wytycznych trzeba uwzględnić, ale z zachowaniem pełnej odrębności, wynik istotnych, przytoczonych powyżej

wskazówek członków Rady Naukowej. Dlatego też wydaje się słuszne, aby w wytycznych kierunkowych odwołać się do neofilologii i filologii klasycznej i stwierdzić potrzebę uzupełnienia podręcznika historii literatury polskiej pracami z zakresu obu tych dyscyplin, nie określając wszakże na razie bliżej tematyki owych prac.

Dyskusja w dalszym ciągu potoczyła się wokół szczegółowych zagadnień związanych z badaniami nad kolejnymi okresami literatury polskiej.

Prof. Juliusz Starzyński, prof. Bronisław Nadolski i prof. Roman Pollak sugerowali w swoich wypowiedziach rozszerzenie wytycznych do planu badań nad literaturą staropolską o studia nad kulturą literacką okresu. Przedstawiony projekt przewiduje niezmiernie istotne problemy: prace szczegółowe o twórczości wybitnych pisarzy staropolskich, studia związane z periodyzacją literatury staropolskiej, głównymi problemami i gatunkami tej literatury, z rolą teatru i dramatu w procesie kształtowania literatury staropolskiej i renesansowej, wreszcie z wersyfikacją średniowiecznej literatury w Polsce — niemniej jednak zagadnienie staropolskiej kultury literackiej wydaje się równie ważne. Niewątpliwie bowiem, w związku z konkretnym rozwojem badań historycznoliterackich i prac nad podręcznikiem uniwersyteckim, zaistniała potrzeba ustosunkowania się do problemów kultury staropolskiej. Prof. Nadolski cytował przykłady dowodzące, że zagadnienie kultury literackiej poszczególnych ziem Polski jest zupełnie nieopracowane a tym samym należy przewidzieć potrzebę badań w tym zakresie.

Prof. Kubacki zaproponował ponadto włączenie studiów o satyrach Marcina Bielskiego do prac szczegółowych o twórczości wybitnych pisarzy staropolskich, a doc. Jerzy Ziomek zwrócił uwagę na potrzebę uwzględnienia badań nad paremiografią staropolską.

W związku z wytycznymi w zakresie literatury okresu Oświecenia prof. Kott ponownie domagał się wprowadzenia punktu mówiącego o związkach naszej literatury oświeceniowej z Oświeceniem na zachodzie Europy, a ponadto wskazał na potrzebę bardziej precyzyjnego sformułowania niektórych postulatów. Na przykład niesłuszne jest mówienie o roli teatru i dramatu w okresie Oświecenia, bowiem ostatnie badania wykazały, że jedynym gatunkiem literatury dramatycznej tego czasu była komedia. Nie można także ogólnikowo przewidywać badań nad klasycyzmem polskim; wiemy przecież, że nasze poszukiwania mogą dotyczyć klasycyzmu wileńskiego i warszawskiego jako odrębnych nurtów tego samego prądu.

Prof. Pollak zwrócił uwagę na to, że w ramach prac IBL trzeba położyć większy nacisk na studia nad literaturą polityczną, nie ograniczając się wyłącznie do poezji politycznej.

Projekt wytycznych w zakresie literatury epoki romantyzmu nie wzbudził zasadniczych zastrzeżeń. Uwagi członków Rady Naukowej ograniczyły się w tym punkcie do propozycji wymienienia niektórych nazwisk pisarzy okresu i wprowadzenia drobnych zmian stylistycznych uściślających dotychczasowe sformułowania.

W związku z projektowanymi wytycznymi dla lat 1864—1918 rozwinęła się istotna i żywa dyskusja. Prof. Zygmunt Szweykowski stwierdził, że zabrakło tu konkretnego związku stawianych postulatów z pracami nad podręcznikiem, ponieważ wytyczne nie zawierają szeregu tematów planowanych dla

celów podręcznika. Zbyt mała jest inicjatywa w kierunku podejmowania prac o poezji okresu, o komedii i teatrze, a przecież tego typu badania są już prowadzone. Potrzebne wydaje się włączenie wyników prac nad Orzeszkową i Sienkiewiczem. Wytyczne nie powinny ograniczyć się wyłącznie do stwierdzenia stanu faktycznego nie proponując nowych poczynań.

Prof. Kott przypomniał, że trudności związane z ustaleniem wytycznych do badań nad dwudziestowieciem międzywojennym łączą się ściśle z opracowaniem programu badań dla okresu poprzedniego, musimy bowiem jasno zdać sobie sprawę z tego, co rodzi wiek XX, jak również z tego, co stanowi zainteresowanie naszej epoki. Dlatego też potrzebne są znaczne uzupełnienia do wytycznych dla okresu 1864—1918. Powinno się tu wprowadzić punkty przewidujące badania nad takimi problemami, jak: zagadnienie początku syntezy historycznoliterackiej — krytyki i historii literatury (nie wyczerpują bowiem sprawy badania nad czasopiśmiennictwem), zagadnienie wpływów Zachodu na literaturę polską (z uwzględnieniem Comte'a, Spencera i Flauberta), zagadnienie modernizmu i symbolizmu i związków tych kierunków z Zachodem, ponieważ nieuwzględnianie tej problematyki stanowi poważną lukę, wreszcie zagadnienie komedii i teatru.

Prof. Starzyński w pełni poparł prof. Kotta, szczególnie w sprawie konieczności podjęcia badań nad modernizmem i symbolizmem, upomniał się także o zaplanowanie prac nad Przybyszewskim oraz o przewidzenie szerzej zakrojonych badań nad Wyspiańskim.

W dalszych wypowiedziach uczestnicy dyskusji zgłosili jeszcze szereg propozycji związanych z podjęciem prac nad takimi pisarzami, jak: Asnyk, Żeromski, Tetmajer, Staff, Kasprówic, Rittner i pomniejsi lirycy okresu. Prof. Henryk Markiewicz stwierdził, że sytuacja dla okresu pozytywizmu jest w naszej dyscyplinie niezmiernie trudna, nie dysponujemy bowiem właściwie żadnym dorobkiem poza pracami prof. Szweykowskiego. Obecnie nad tą epoką pracują prawie wyłącznie badacze młodzi, którzy nie są jeszcze w stanie ogarnąć całości problematyki. Luki w wytycznych niewątpliwie wpływają stąd, że redagowano je w oparciu o realne, już prowadzone prace. I w tym ujęciu jednak można dokonać pewnych uzupełnień, poprzez szczególne zorientowanie się w możliwościach pracowników IBL, pracowników katedr uniwersyteckich, a wreszcie studentów starszych lat studiów, zachowując przy tym pełną świadomość, że i te pozycje dodatkowe także wszystkich braków nie wypełnią.

Dalszy przebieg obrad wykazał, że uwzględnienie wszystkich, zgłoszonych w stosunku do badań nad literaturą lat 1864—1918, dezyderatów jest niemożliwe, nie ma bowiem szans na ich zrealizowanie. Dlatego też Rada Naukowa zaleciła Dyrekcji Instytutu, aby wewnątrznie rozważyła wysunięte propozycje oraz sugerowane możliwości wykorzystania prac prowadzonych poza IBL.

Ponieważ wytyczne do planu badań nad literaturą lat międzywojennych i literaturą współczesną nie zostały zaprojektowane, prof. Ryszard Matuszewski przedstawił członkom Rady Naukowej trudności, jakie spowodowały tę sytuację. W Dziale Literatury Współczesnej IBL toczy się dyskusja nad tym, jakiego typu prace mają w tym dziale powstawać: eseje czy też studia gruntowniejsze o podbudowie naukowej. Sugestie płynące od kierownictwa Insty-

tutu zmierzają w tym kierunku, że prace o literaturze współczesnej muszą dotyczyć jej istotnej problematyki, niezależnie od form, w jakich zostanie ona ujęta. Tym bardziej więc wytyczne powinny zawierać punkty natury ogólniejszej, mimo że wśród pracowników IBL trudno w tej chwili przewidzieć autorów, którzy wytyczne tego typu byłiby w stanie realizować. Założeniem przy projektowaniu postulatów wytycznych było oparcie się o konkretne możliwości wykonania postulatów, ponieważ jednak w wypadku literatury współczesnej wysuwane i potrzebne do podjęcia tematy nie rokowały szans na ich opracowanie, sprawa przygotowania wytycznych zawisła w próżni.

Prof. Budzyk i prof. Kubacki stwierdzili, że założenia te nie są słuszne. Nie można przyjąć tezy, że zagadnienia literatury współczesnej nie nadają się do ujęcia naukowego. Taka teza postuluje trwale nieistnienie nauki o literaturze współczesnej. Tymczasem badaczy, którzy podejmą się naukowego opracowania problematyki z zakresu najnowszej literatury można i trzeba wyszkolić.

Prof. Wyka wyraził zdanie, że nie byłaby słuszną tego rodzaju sytuacja, w której Dział Literatury Współczesnej IBL stałby się wyłącznie pracownią historycznoliteracką; jest to przecież dział, który powinien czynnie ingerować w życie współczesne i działać na terenie bieżącej krytyki literackiej. Sprawa udziału pracowników IBL w krytyce literackiej jest rzeczą niezmiernie ważną i o tyle możliwą do zrealizowania, że młodemu naukowcowi łatwiej przygotowywać bieżące publikacje krytyczne niż naukowe monografie współczesnych pisarzy.

Uczestnicy posiedzenia zaproponowali pewne konkretne problemy do opracowania, jak np., obok opracowań twórczości wybitnych twórców współczesnej literatury, zagadnienie pisarzy zmarłych na emigracji czy stosunek do krytyki naszych współczesnych badaczy.

W wyniku dalszej dyskusji Rada Naukowa zaleciła kierownictwu IBL rozważenie koniecznej do podjęcia problematyki związanej z literaturą współczesną łącznie z dyskusją nad projektem wytycznych dla okresu poprzedniego i przygotowanie propozycji planu badań nad literaturą od r. 1918 do chwili obecnej.

W sprawie projektu wytycznych w zakresie teorii literatury prof. Maria Renata Mayenowa wyjaśniła, że zostały one także w pełni oparte o plan naukowy IBL. Można i trzeba je uzupełnić punktami odnoszącymi się do planów nowopowstałej przy Uniwersytecie Warszawskim katedry teorii literatury. Punkty te powinny m. in. dotyczyć takich problemów, jak: stylistyka i poetyka, estetyka marksistowska, dzieje polskiej prozy i poezji współczesnej. W tej sytuacji luki będą dotyczyły już tylko planów katedry łódzkiej, co znacznie ułatwi projektowaną dyskusję w Ministerstwie Szkolnictwa Wyższego z przedstawicielami katedr.

W dalszym toku obrad zgłoszone zostały także pewne uzupełnienia w stosunku do postulatów w zakresie prac materiałowo-dokumentacyjnych. Prof. Szwejkowski przypomniał fakt, że wykonywane już są prace nad wydaniem krytycznym komedii Bałuckiego i dzieł Reymonta. Prof. Alodia Gryczowa wymieniła, w odniesieniu do punktu wytycznych o pracach bibliograficznych dotyczących najwybitniejszych pisarzy staropolskich, nazwiska: Bielskiego, Reja, Potockiego i Kochanowskiego.

Na tym dyskusja została wyczerpana. W jej wyniku Rada Naukowa sformułowała następujące zalecenia w stosunku do Dyrekcji IBL:

a) rozważanie sugestii w sprawie wytycznych do planu badań nad literaturą lat 1864—1918;

b) opracowanie wytycznych do planu badań nad literaturą międzywojenną i literaturą współczesną;

c) zapoznanie członków Rady Naukowej z przereklamowanym i uzupełnionym tekstem wytycznych;

d) przekazanie poprawionego, zgodnie z wynikiem zreferowanej dyskusji, projektu wytycznych Polskiej Akademii Nauk — z zaznaczeniem konieczności zorganizowania dyskusji nad tym projektem przy udziale przedstawicieli wszystkich polonistycznych katedr uniwersyteckich.

W myśl zaleceń Rady Naukowej i w oparciu o wyniki przytoczonej powyżej dyskusji Dyrekcja IBL ustaliła następujący tekst projektu wytycznych (w zakresie historii i teorii literatury) do planu badań naukowych szczególnie ważnych na lata 1956—1960:

WYTYCZNE KIERUNKOWE

Głównym zadaniem w zakresie wiedzy o literaturze polskiej pozostaje opracowanie marksistowskiej syntezy dziejów literatury polskiej. Synteza ta powinna w najszerszej mierze ukazywać rewolucyjne i postępowe tradycje literatury narodowej oraz trwałe wartości artystyczne w zakresie tradycji narodowej.

Najpilniejszym zadaniem w ramach tej syntezy jest opracowanie uniwersyteckiego podręcznika historii literatury polskiej. Podręcznik ten powinien być w zasadzie uogólnieniem dotychczasowych badań w zakresie historii literatury polskiej, odpowiednio zaś placówki PAN powinny uzupełnić go pracami z zakresu neofilologii i filologii klasycznej; konieczna jest także kontynuacja prac dotyczących kluczowej problematyki rozwoju procesu historycznego.

Dla uzyskania pełnego wykładu historii literatury polskiej potrzebne jest również kontynuowanie badań dotyczących periodyzacji literatury polskiej, pogłębienie analizy w zakresie problematyki teoretycznej i artystycznej zjawisk literackich, skoncentrowanie wysiłków nad opracowaniem zarysów monograficznych czołowych pisarzy polskich, wzmoczenie studiów nad literaturą dwudziestolecia międzywojennego i literaturą Polski Ludowej zarówno przez poszerzenie zakresu badań i pogłębienie poszukiwań źródłowych, jak i przez badania nad tradycją ideową, nurtami postępowymi i tradycją literacką pierwszej poł. XX wieku.

Drugim zadaniem jest prowadzenie nadal długofalowych prac typu bibliograficznego, źródłoznawczego i leksykograficznego, prac teoretycznych — oraz podjęcie planowych prac edytorskich w zakresie klasyki narodowej. Wyniki tych prac w miarę potrzeb będą służyły pomocą w rozwiązywaniu głównych problemów naukowo-badawczych.

Celem zrealizowania wymienionych wytycznych kierunkowych konieczne jest podjęcie określonych poniżej badań szczegółowych.

WYTYCZNE SZCZEGÓŁOWE

A. PROBLEMY INTERPRETACYJNE

Literatura staropolska

1. Prace szczegółowe o twórczości wybitnych pisarzy staropolskich (m. in. o Biernacie z Lublina, Bielskim, Reju, Kochanowskim, Jurkowskim, Potockim, Lubomirskim).
2. Periodyzacja literatury staropolskiej; problemy średniowiecza, renesansu i tzw. baroku.
3. Główne problemy i gatunki literatury staropolskiej (m. in.: typ realizmu i realistyczna metoda artystyczna, proza, literatura sowizrzalska, paremiografia staropolska).
4. Rola teatru i dramatu w procesie kształtowania literatury staropolskiej i renesansowej.
5. Swoiste cechy wersyfikacji tzw. średniowiecznej poezji w Polsce.

Literatura okresu Oświecenia

1. Rola Ignacego Krasickiego w rozwoju postępowych dążeń literatury okresu Oświecenia.
2. Charakter ideowo-artystyczny sentymentalizmu w literaturze, rola jego najwybitniejszych przedstawicieli (Karpiński, Jasiński, Niemcewicz) w procesie rozwojowym literatury Oświecenia.
3. Rola poezji politycznej w rozwoju polskiego Oświecenia.
4. Rola teatru i komedii w rozwoju polskiego Oświecenia.
5. Klasycyzm warszawski i wileński w rozwoju literatury polskiej i jego stosunek do polskiej literatury Oświecenia i romantyzmu.
6. Związki między polskim Oświeceniem a Oświeceniem na zachodzie Europy.

Literatura okresu romantyzmu

1. Twórczość Adama Mickiewicza jako poety narodowego.
2. Rola najwybitniejszych pisarzy literatury romantyzmu (Fredro, Słowacki, Krasiński, Norwid) w kształtowaniu jej dążeń postępowych i realizmu; ich wkład ideowo-artystyczny do tradycji narodowej.
3. Elementy ludowe w rozwoju polskiego romantyzmu.
4. Walka o realizm i rozwój realizmu w różnych gatunkach literackich romantyzmu, ze szczególnym uwzględnieniem literatury krajowej (Ujejski, Syrokomla, Korzeniowski, Kraszewski).

Literatura lat 1864—1918

1. Charakter ideowo-artystyczny twórczości niektórych najwybitniejszych pisarzy okresu (Świętochowski, Asnyk, Jeż, Konopnicka, Prus, Dygasiński, Orkan, Zapolska).
2. Realizm krytyczny, jego specyfika, charakter ideowo-artystyczny i rola w rozwoju literatury polskiej.

3. Naturalizm i inne kierunki ideowo-artystyczne okresu.
4. Charakter ideowo-artystyczny proletariackiego nurtu literatury okresu i jego funkcja w rozwoju literatury polskiej.
5. Krytyka literacka i historia literatury okresu.
6. Rozwój teatru i dramatu końca w. XIX (Bałucki, Bliziński, Rapacki, Chęciński).
7. Twórczość Stanisława Wyspiańskiego.

Literatura dwudziestolecia
i literatura Polski Ludowej

1. Prace edytorskie i badania nad krytyką dwudziestolecia (Irzykowski, Fik, Dąbrowska, Nałkowska).
2. Główne programy, kierunki i grupy poetyckie dwudziestolecia.
3. Prace szczegółowe o twórczości wybitnych poetów i prozaików okresu (Staff, Kasprowicz, Leśmian, Tuwim, Nałkowska).
4. Kontynuacja prac nad czołowymi pisarzami Polski Ludowej.
5. Badania teoretyczne (zob. Teoria literatury, punkty 4—5).

Teoria literatury

1. Ukończenie badań nad problematyką wersyfikacyjną i stylistyczną oraz rozpoczęcie badań nad gatunkami lirycznymi — w stosunku do potrzeb Słownika Terminów Literackich.
2. Ogólnoteoretyczne i szczegółowe prace w zakresie wersyfikacji, stylistyki i poetyki.
3. Prace materiałowe i przekładowe z zakresu teorii literatury i estetyki.
4. Prace szczegółowe z zakresu estetyki marksistowskiej i realizmu socjalistycznego.
5. Prace szczegółowe z dziejów polskiej prozy i poezji współczesnej.

B. PRACE MATERIAŁOWO-DOKUMENTACYJNE: BIBLIOGRAFICZNE, LEKSYKO-
GRAFICZNE I BADANIE NAD CZASOPIŚMIENICTWEM

1. Bibliografia:

- a) prace bibliograficzne dotyczące najwybitniejszych pisarzy staropolskich (Bielski, Rej, Potocki, Kochanowski);
  - b) kontynuacja i dalsze prace bibliograficzne dotyczące centralnych problemów literatury staropolskiej (dramat, drukarstwo, dzieje książki);
  - c) prace bibliograficzne dotyczące czołowych pisarzy okresu romantyzmu i lat 1864—1918;
  - d) ukończenie reedycji *Bibliografii literatury polskiej wg „Literatury polskiej“ G. Korbuta*;
  - e) kontynuacja prac nad pełną retrospektywną bibliografią literatury polskiej;
  - f) bieżąca bibliografia literacka.
2. Badania nad czasopiśmiennictwem.

Kontynuacja prac dokumentacyjno-materiałowych z zakresu czasopiśmiennictwa okresu romantyzmu i lat 1864—1918.

3. Edytorstwo.

- I. Opracowanie zasad edytorstwa naukowego w zakresie tekstów XIX i XX wieku.
- II. Podjęcie edycji naukowych tekstów literackich i materiałów:
  - a) wydawnictwa krytyczne dzieł niektórych najwybitniejszych pisarzy XVIII, XIX i XX w. (Krasicki, Mickiewicz, Norwid, Kraszewski, Bałucki, Zapolska, Reymont);
  - b) kontynuacja serii Biblioteki Pisarzy Polskich w zakresie staropolszczyzny (w. XV—XVII);
  - c) wydawnictwa źródłowe: korespondencja, pamiętniki, materiały biograficzne w zakresie w. XIX—XX;
  - d) wydawnictwa materiałów leksykograficznych: edycja pierwszych dwóch tomów Słownika XVI-wiecznej Polszczyzny.
- III. Wydawnictwa popularnonaukowe dla celów uniwersyteckich.

*

Po wyczerpaniu dyskusji nad projektem wytycznych Rada Naukowa omówiła niektóre indywidualne sprawy związane ze szkoleniem i przeprowadzeniem przewodów kandydackich aspirantów i pomocniczych pracowników nauki IBL, wyznaczając referentów gotowych prac kandydackich oraz rozważając potrzebę w niektórych konkretnych przypadkach przedłużenia terminów zamknięcia przewodów kandydackich.

Irena Kucharska